УДК 347.44 (477)

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.1.04>**Марія Ромась,**

асистент кафедри цивільного права та процесу

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ЦИВІЛЬНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА УЧАСТЮ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА

Стаття присвячена аналізу цивільних зобов'язань за участю держави Україна з метою виокремлення їх загальних та спеціальних ознак. Автор аналізує різні підходи, що склалися у доктрині цивільного права України щодо даної підгалузі. Цивільне зобов'язання за участю держави Україна характеризується рядом особливих ознак, які не притаманні жодному іншому учаснику даного правовідношення, оскільки держава Україна вступає у цивільне правовідношення на засадах юридичної рівності, при цьому має особливе правове становище з огляду на свою публічно-владну природу. Серед загальних ознак зобов'язань за участю держави Україна визначено такі: наявність кредитора, якому належить право вимоги, та боржника, який повинен вчинити певну дію (або утриматись від її вчинення) на вимогу кредитора; предметом зобов'язання є дії боржника, а об'єктом – те, на що спрямовані такі дії; зобов'язання створюється лише для учасників такого правовідношення; зобов'язання має виконуватись належним чином та у належному місці; наявність майнового або немайнового інтересу у суб'єктів зобов'язання; настання відповідальності за порушення зобов'язання. Спеціальними ознаками зобов'язань за участю держави Україна є рівноправність держави поряд з іншими суб'єктами зобов'язання; об'єктом зобов'язання є майно, яке перебуває у державній власності; держава виступає суб'єктом цивільного зобов'язання через своїх представників – органи державної влади; держава Україна несе відповідальність за порушення зобов'язання на підставі поведінкової вини, яка не характеризується психічним станом. Такі спеціальні ознаки цивільного зобов'язання за участю держави Україна знаходять своє відображення в особливому виді вини, міжнародному правонаступництві, інституті доручення (представництва) через органи державної влади, особливому режимі майна, специфічному порядку відшкодування збитків або шкоди тощо. На підставі визначених ознак у статті визначено поняття цивільного зобов'язання за участю держави Україна, а саме: це цивільне правовідношення, в якому держава Україна бере на себе обов'язки вчинити певну дію через органи державної влади щодо майна, яке перебуває у державній власності, та інших об'єктів; утриматися від вчинення дії у випадку, передбаченому законом, на користь іншої сторони – кредитора або має право вимоги до інших осіб про вчинення певних дій або утримання від їх вчинення.

Ключові слова: цивільне зобов'язання, публічно-правове утворення, інтерес, державна власність, вина, відповідальність.

Постановка проблеми. Держава Україна є складним публічно-правовим утворенням, однією з ознак якої є політична влада, а також наявність суверенітету. Однак у цивільному праві держава Україна має інший статус, вона не наділена владними повноваженнями у цивільних правовідносинах, адже їх основою є юридична рівність. Однак натеper невирішеними є низка проблемних питань, пов'язаних з об'єктом та змістом зобов'язальних правовідносин за участю держави, а також порядок відповідальності держави тощо. Вказане зумовлює актуальність теми дослідження і є метою цієї статті.

Аналіз досліджень і публікацій. Держава Україна може бути учасником зобов'язальних

правовідносин, при цьому у випадках, передбачених законом, вона виступає єдиним можливим учасником (наприклад, за договором оренди державного майна, за договором купівлі-продажу, а також у разі, якщо є суб'єктом цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану органами державної влади, судовими та правоохоронними органами). Вказані аспекти свого часу були предметом дослідження таких науковців, як Г. Ф. Шершеневич, О. С. Іоффе, О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, С. Д. Гринько, Р. А. Майданіка, Н. Ю. Голубевої тощо. Водночас вони досліджували лише окремі аспекти участі держави Україна у цивільних зобов'язаннях, а не їх особливості.

Метою цієї статті є визначення загальних закономірностей участі держави України у зобов'язальних правовідносинах та виокремлення основних ознак таких зобов'язань. Досягнення поставленої мети вимагає вирішення таких завдань: з'ясувати особливі ознаки та визначити поняття цивільного зобов'язання за участю держави Україна; охарактеризувати державу Україна як учасника зобов'язальних правовідносин; розкрити вину як суб'єктивну умову цивільно-правової відповідальності держави Україна за порушення зобов'язання.

Виклад основного матеріалу. Зобов'язальне право займає одне з провідних місць у системі цивільного права в Україні, оскільки встановлює основні принципи майнового обігу між фізичними та юридичними особами у державі.

Г. Кельзен характеризував державу як персоніфікацію правопорядку, І. Кант – як об'єднання великої кількості людей, що підпорядковуються правовим законам, Г. Еллінек – як суб'єкта права, територіальну корпорацію, що наділена первинною владою [1, с. 74].

В юридичній літературі поширеною є позиція, згідно з якою поняття держави ототожнюється з поняттям «казна». Так, С. М. Братусь вказував, що наявність державного бюджету і визначає державу як казну, однак таке специфічне утворення не вкладається в рамки цивільного права [2, с. 241].

Таким чином, держава Україна є публічно-правовим утворенням, яке наділене відповідними владними повноваженнями, водночас, оскільки даний суб'єкт є учасником приватно-правових відносин, він повинен зберігати баланс юридичної рівності з іншими учасниками зобов'язання.

Свого часу О. С. Іоффе, погоджуючись із думкою Г. Ф. Шершеневича [3, с. 266], називав зобов'язанням закріплені цивільним законом суспільні відносини з переміщення майна та інших результатів праці, в силу якого одна особа (кредитор) має право вимагати від іншої особи (боржника) вчинення певних дій та зумовленого цим утримання від вчинення певних інших дій [4, с. 54]. Такої ж позиції щодо поняття зобов'язання дотримувались М. М. Агарков [5, с. 12], О. А. Красавчиков [6, с. 412-413] та інші.

Для визначення поняття цивільного зобов'язання за участю держави Україна перш за все необхідно дослідити загальні та спеціальні ознаки такого цивільного зобов'язання. У зв'язку з цим необхідно розуміти, що держава не може використо-

вувати свої владні прерогативи для того, щоб довільно змінювати в своїх інтересах цивільно-правові норми або нав'язувати контрагентам свою волю в конкретних правовідносинах, інакше ринковий (майновий) оборот не зможе нормально функціонувати, а необхідна йому приватно-правова форма буде зруйнована [7, с. 281].

У своїй монографії «Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція» С. Д. Гринько зазначає, що зобов'язальне право розглядається як відношення не до речі, а до особи, а тому зобов'язання слід розглядати як право на чужі дії, владу над волею іншої особи, яка пов'язується відношенням до відомої дії, тому зобов'язання має особистий характер, а не речовий [8, с. 114].

М. М. Агарков відзначав головною ознакою зобов'язання наявність активного та пасивного суб'єкта, визначаючи активного (кредитора) за наявністю у нього права вимоги [5, с. 14]. На противагу зазначеному, Р. А. Майданик вказує, що зобов'язання зазвичай не обмежується пасивною поведінкою боржника – у разі переміщення благ боржнику необхідно вчиняти певні активні дії, адже пасивна поведінка здебільшого лише супроводжує активні дії, але не заміняє їх [9, с. 191]. У такому разі слід погодитися з думкою Р. А. Майданика, оскільки активні дії вчиняє як кредитор, так і боржник, правомірно виконуючи взяті на себе зобов'язання. Є. О. Харитонов визначає сторонами зобов'язання кредитора як особу, якій належить право вимоги, і боржника – особу, яка несе обов'язок, відповідний праву вимоги кредитора. При цьому він вказує, що саме дана ознака зобов'язання відрізняє його від абсолютних правовідносин (правовідносин власності тощо), в яких уповноваженій особі протиставлене не конкретне коло зобов'язаних осіб, а «усі й кожен» [10, с. 391].

Видається необхідним також чітко визначити предмет і об'єкт цивільного зобов'язання. Як зазначає С. Д. Гринько, предметом зобов'язання є дії боржника, позитивні чи негативні, дії, що мають економічне значення для кредитора, яке може бути визначено в грошовій сумі [8, с. 116].

Водночас необхідно відрізнити сутність предмета цивільного зобов'язання від його об'єкта. Г. Ф. Шершеневич вказував, що об'єктом зобов'язання є дія, яка водночас становить і зміст зобов'язання. При цьому він виділяв ще одну мету дій у зобов'язанні – утримання від тих дій, виключне право на здійснення яких належить боржнику, наводячи як приклад видавничий договір [11, с. 346-347]. Однак, як слушно зазначає С. П. Гришаєв,

утримання від вчинення дій як самостійний об'єкт зобов'язання трапляється рідко, частіше такий вид об'єкта входить до змісту зобов'язання як додаткові обов'язки [12, с. 132]. На переконання Ю. О. Заїки, об'єкт зобов'язання – це те, на що спрямовані права та обов'язки суб'єктів, тобто певні дії щодо речей, грошей, послуг. Ці дії можуть полягати у: а) передачі речей у власність чи користування; б) виконанні певної роботи; в) наданні певних послуг; г) сплаті грошей (відшкодування збитків) тощо [13, с. 152].

Свого часу О. С. Іоффе виділяв юридичний і матеріальний об'єкт зобов'язання: юридичний об'єкт зобов'язання – це відповідна поведінка зобов'язаної сторони, тоді як матеріальний об'єкт не притаманний усім зобов'язанням, наприклад, зобов'язанню з надання послуг та виконання робіт [4, с. 62-63]. Такої ж точки зору дотримується Н. Ю. Голубева, зазначаючи, що об'єктом зобов'язання є поведінка зобов'язаних осіб, тоді як предмет зобов'язання – річ, на яку спрямована дія боржника, не завжди характерна для цивільного зобов'язання (наприклад, послуги адвоката) [14, с. 206].

Однією з визначальних рис цивільного зобов'язання є наявність у кредитора права вимоги до боржника виконати певний обов'язок. Як вказував О. С. Іоффе, вирішальне значення для юридичного змісту зобов'язань має надана уповноваженій особі можливість вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи [15, с. 6]. Такої ж думки дотримуються сучасні науковці. Зокрема, С. Д. Гринько наголошує, що зобов'язання завжди виникає для уповноваженої особи, яка наділяється відповідно до нього правом вимоги лише щодо конкретної особи, боржника [8, с. 124]. Р. А. Майданик своєю чергою вказує, що визначальна риса зобов'язального правовідношення проявляється також у тому, що кредитор вправі вимагати від боржника вчинення дій саме із надання йому певних благ (переважно майнових) [9, с. 191]. Тобто якщо в юридичному змісті правовідносин власності на перший план виступає можливість здійснення дій самим власником (володіти, користуватися, розпоряджатися майном), то в зобов'язальних вирішальне значення має право на дію з боку зобов'язаної сторони [16, с. 9].

За своїм змістом зобов'язальні правовідносини опосередковують динаміку цивільних правовідносин, тоді як норми інституту права власності регулюють відносини щодо статичності майна. Динаміку цивільних відносин О. С. Іоффе та О. О. Красавчиков пояснювали як виникнення, зміну та припинення зобов'язань, вказуючи, що

елементи їх складу – суб'єкти і об'єкти, права й обов'язки – можуть піддаватися частковій або повній зміні, що відбиває на собі зміну і рух правового відношення загалом [17, с. 569, 622]. В. Ф. Попондопуло у своїй монографії визначає такі види динаміки цивільних відносин, як нормальна динаміка та аномальні динаміки правовідносин власності зобов'язальних правовідносин, при цьому вказуючи, що відносини власності та зобов'язання нерозривно пов'язані одні з одними [18, с. 19].

Однією з ознак зобов'язання також є те, що зобов'язання створюється лише для учасників такого правовідношення, як це передбачено ст. 511 ЦК України. На думку Є. О. Харитонova, таке положення закону зумовлене тим, що встановлення обов'язків для третіх осіб, які не є учасниками зобов'язання, не відповідало б засадам справедливості, на яких мають ґрунтуватися зобов'язання [19, с. 394].

Зобов'язання мають відносний характер, що відрізняє його від цивільних абсолютних майнових правовідносин, передусім від відносин власності, але така відмінність спирається тільки на суб'єктивний склад, не охоплюючи особливостей як змісту, так і об'єкта цих правовідносин [20, с. 8].

Однією з основних ознак зобов'язання є те, що воно має бути виконано у належному місці [21, с. 247]. За загальним правилом, місце виконання зобов'язання визначається умовами договору, однак, якщо цього у договорі не встановлено, застосовуються положення статті 532 ЦК України.

Більшість науковців вважають, що зобов'язальні правовідносини є переміщенням майнових благ від однієї особи до іншої. На противагу такій позиції О. С. Іоффе зазначав, що на ґрунті зобов'язальних відносин може відбуватися переміщення не тільки майна в речовій формі, а й інших результатів праці, що мають майновий характер, наводячи приклад придбання повіреним за договором доручення прав і обов'язків для довірителя [15, с. 4]. Такої ж думки дотримується Н. С. Кузнєцова, яка вказує, що зобов'язання опосередковують процес переміщення майна або інших матеріальних результатів, які також мають майновий характер, а тому вони завжди виступають як майнові цивільні правовідносини [22, с. 459]. З думками названих вчених необхідно погодитись, адже зобов'язання також виникають і щодо немайнових благ: результатів робіт, послуг, результатів інтелектуальної, творчої діяльності, інформації, інших нематеріальних благ.

З огляду на зазначене, важливою ознакою зобов'язання є їхній майновий інтерес, тобто

ті бажані для кредитора економічні наслідки, що полягають у збільшенні його майнової сфери [8, с. 126]. Слід вказати, що немайновий інтерес також може мати місце у цивільному зобов'язанні за участю публічно-правового утворення, прикладом чого може бути договір доручення, за яким одна сторона (пovірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії (ст. 1000 ЦК України).

Зміст зобов'язання становить обов'язок не лише передати річ у відповідне речове право чи виконати іншу дію, але й нести відповідальність у разі невиконання чи неналежного виконання покладеного на боржника обов'язку. Свого часу О. А. Красавчиков визначав санкціонованість зобов'язання з двох сторін: як правовідносини, санкціоновані законом, як обов'язок нести відповідальність (санкції) за порушення умов зобов'язання [6, с. 414].

Із вказаного вище випливає, що загальними ознаками цивільного зобов'язання є: 1) наявність кредитора, якому належить право вимоги, та боржника, який повинен вчинити певну дію (або утриматись від її вчинення) на вимогу кредитора; 2) предметом зобов'язання є дії боржника, а об'єктом – те на, що спрямовані такі дії; 3) зобов'язання створюється лише для учасників такого правовідношення; 4) зобов'язання має виконуватись належним чином та у належному місці; 5) наявність майнового або немайнового інтересу у суб'єктів зобов'язання; 6) настання відповідальності за порушення зобов'язання.

Переходячи до виокремлення спеціальних ознак цивільного зобов'язання, необхідно зазначити, що головною особливістю участі держави Україна у зобов'язальних правовідносинах є рівноправність поряд з іншими суб'єктами цивільних правовідносин, адже на державу Україна в такому випадку поширюються загальні підстави виникнення цивільних прав та обов'язків. Так, цивільні права й обов'язки особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами цивільного законодавства (ст. 13, 14 ЦК України).

Держава Україна може бути як пасивним, так і активним учасником зобов'язання, оскільки особливий статус даного суб'єкта не суперечить правам та обов'язкам як кредитора, так і боржника. Необхідно зазначити, що для держави Україна у цивільних зобов'язаннях характерна множинність суб'єктів зобов'язання, а саме: Кабінет Міністрів України, Фонд державного майна України та Антимонопольний комітет України можуть виступати як кредитори у договорі про оренду державного майна відповідно до

Закону України «Про оренду державного та комунального майна».

Об'єктом договірних зобов'язань за участю держави Україна може бути майно, що перебуває у державній власності (Закон України «Про оренду державного та комунального майна»), грошові кошти відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство», а предметом – виконання робіт з проведення пошуку, розвідки та видобування корисних копалин за Законом України «Про угоди про розподіл продукції» тощо.

Досить цікавим є факт правонаступництва у цивільному зобов'язанні за участю держави Україна. Так, за змістом п. 2 ч. 1 ст. 512 ЦК України кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок правонаступництва. При цьому науковці вказують лише на правонаступництво в порядку спадкування або ж реорганізації юридичної особи [20, с. 16]. На нашу думку, важливою формою правонаступництва кредитора у цивільному зобов'язанні за участю публічно-правового утворення є міжнародне правонаступництво. Так, яскравим прикладом такого правонаступництва є Закон України «Про правонаступництво» від 12 вересня 1991 року, відповідно до якого Україна підтверджує свої зобов'язання за міжнародними договорами, укладеними Українською РСР до проголошення незалежності України (ст. 6); Україна є правонаступником прав і обов'язків за міжнародними договорами Союзу РСР, які не суперечать Конституції України та інтересам республіки (ст. 7).

Держава Україна у зобов'язальних правовідносинах виступає через своїх представників – органи державної влади, які вступають у правовідносини або від свого імені, або від імені та за дорученням відповідного публічного утворення. Необхідно наголосити, що порядок участі в цивільному обороті залежить від того, яку діяльність здійснює цей орган: якщо такий орган вступає у відносини з третіми особами щодо реалізації власних повноважень, покладених на нього відповідним актом, він виступає від свого імені [23, с. 63]. Варто наголосити, що для публічно-правових утворень у сфері представництва діє принцип «дозволено лише те, що дозволено», тоді як для приватних осіб діє протилежний принцип – «дозволено все, що не заборонено законом».

До ознак зобов'язання за участю держави Україна традиційно відносять виконання обов'язку під впливом застосування цивільно-правової відповідальності у разі порушення умов зобов'язання. До заходів цивільно-правової відповідальності за порушення цивільного зобов'язання за участю

держави Україна можна віднести таке: 1) всі виплати для відшкодування шкоди за порушення зобов'язання здійснюються з Державного бюджету України та лише у порядку, передбаченому законом; 2) держава може застосувати право регресу до посадової або службової особи за умови наявності її вини (ст. 1192 ЦК України); 3) держава несе відповідальність за порушення зобов'язань на засадах вини за ст. 614 ЦК України, а також незалежно від вини у разі завдання шкоди згідно з главою 82 ЦК України.

М. М. Агарков вказував, що умисел і необережність особи, що зумовили скоєне ним правопорушення, називаються виною, а вина є певним психічним станом правопорушника [5, с. 145-146]. Такої ж думки дотримувались О. С. Іоффе [15, с. 128], Г. К. Матвеев [24, с. 178], В. П. Грибанов [25, с. 340] тощо.

Очевидно, що для держави як публічно-правового утворення психічний стан не може бути складником цивільного правопорушення. Це пояснюється тим, що для публічно-правових утворень характерне поведінкове розуміння вини, яке можна визначити як недостатнє вжиття таким суб'єктом заходів для недопущення порушення зобов'язання.

Підсумовуючи усе зазначене вище, до спеціальних ознак цивільного зобов'язання за участю держави Україна можна віднести: 1) рівноправність держави поряд з іншими суб'єктами зобов'язання; 2) об'єктом зобов'язання є майно, яке перебуває у державній власності; 3) держава виступає суб'єктом цивільного зобов'язання через своїх представників – органи державної влади; 4) держава Україна несе відповідальність за порушення зобов'язання на підставі поведінкової вини, яка не характеризується психічним станом.

Отже, цивільне зобов'язання за участю держави Україна – це цивільне правовідношення, в якому держава Україна бере на себе обов'язки вчинити певну дію через органи державної влади щодо майна, яке перебуває у державній власності, та інших об'єктів; утриматися від вчинення дії у випадку, передбаченому законом, на користь іншої сторони – кредитора або має право вимоги до інших осіб про вчинення певних дій або утримання від їх вчинення.

Висновки

Цивільне зобов'язання за участю держави Україна характеризується рядом особливих ознак, які не притаманні жодному іншому учаснику даного правовідношення. Держава Україна вступає у цивільне правовідношення на засадах юридичної рівності,

при цьому має особливе правове становище з огляду на свою публічно-владну природу.

Отже, спеціальні ознаки цивільного зобов'язання за участю держави Україна знаходять своє відображення в особливому виді вини, міжнародному правонаступництві, інституті доручення (представництва) через органи державної влади, особливому режимі майна, специфічному порядку відшкодування збитків або шкоди тощо.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
2. Братусь С.Н. Субъекты гражданского права. Москва: Госюриздат, 1950. 364 с.
3. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права. Москва: «СПАРК», 1995. 266 с.
4. Иоффе О. С. Избранные труды. Том III. Санкт-Петербург: «Юридический центр Пресс», 2004. 837 с.
5. Агарков М.М. Обязательство по советскому гражданскому праву. Москва: Юридическое издательство НКЮ СССР, 1940. 192 с.
6. Советское гражданское право: учебник: в 2-х т. Том 1 / Т. И. Илларионова, М. Я. Кириллова, О. А. Красавчиков. Москва: Высшая школа, 1985. 544 с.
7. Гражданское право: учебник. Том. I / отв. ред. проф. Е.А. Суханов. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Волтерс Клувер, 2004. 816 с.
8. Гринько С. Д. Делітні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. 724 с.
9. Майданик Р. А. Аномалії в цивільному праві України. Київ: Юстиніан, 2007. 912 с.
10. Харитонов Є.О., Старцев О.В. Цивільне право України: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Істина, 2007. 816 с.
11. Шершеневич Г. Ф. Курс гражданского права. Тула: Автограф, 2001. 720 с.
12. Гражданское право: учебник / под ред. С.П. Гришаева. Москва: Юрист, 1999. 484 с.
13. Заїка Ю.О. Українське цивільне право: навчальний посібник. Київ: Істина, 2005. 312 с.
14. Голубева Н. Ю. Зобов'язання в цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: монографія. Одеса: Фенікс, 2013. 642 с.
15. Иоффе О. С. Обязательственное право. Москва: «Юрид. лит.», 1975. 880 с.
16. Зобов'язальне право України (елементарний курс): навчальний посібник / Н.Ю. Голубева, В.І. Дрішлюк, А.І. Дрішлюк та інш., за заг. ред. С.В. Резніченка. Одеса: ОДУВС, 2010. 346 с.
17. Иоффе О.С. Избранные труды по гражданскому праву. Из истории цивилистической

мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории «хозяйственного права». Москва : «Статут», 2000. 777 с.

18. Попондопуло В. Ф. Динамика обязательственного отношения и гражданско-правовая ответственность : монография. Владивосток : Издательство Дальневосточного университета, 1985. 112 с.

19. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Цивільне право України : підручник. 3-тє вид. перероб. і доп. Київ: Істина, 2013. 808 с.

20. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.

21. Цивільне право України : навчальний посібник / Ю.В. Білоусов, В.А. Ватрас,

С.Д. Гринько, та ін.; за ред. Р.О. Стефанчука. Київ: Правова єдність, 2009. 536 с.

22. Цивільне право України: Академічний курс : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Я.М. Шевченко. Т. 1 Загальна частина. Київ : Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. 520 с.

23. Головизнин А. Некоторые вопросы участия в гражданском обороте органов государственной власти (местного самоуправления). *Хозяйство и право*. 1999. № 6. 59-66 с.

24. Матвеев Г.К. Вина в советском гражданском праве. Киев : Издательство Киевского государственного университета, 1955. 307 с.

25. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав (в серии «Классика российской цивилистики»). Москва : Статут, 2000. 411 с.

The article is devoted to the analysis of civil obligation with the participation of the State of Ukraine in order to distinguish its general and special features. The author analyses the different approaches formed in the doctrine of civil law of Ukraine regarding this branch of law. Civil obligation with the participation of the State of Ukraine is characterised by a number of special features that are not inherent in any other participant of this legal relationship, since the State of Ukraine enters into civil legal relations on the basis of legal equality, while having a special legal position in view of its public power. Among the general features of a State-Ukraine obligation are the existence of a creditor who is entitled to a claim and a debtor who must take an action (or refrain from taking it) at the creditor's request; the subject of the obligation is the actions of the debtor, and the object is the purpose of such actions; the obligation is created only for participants of such legal relationship; the obligation must be duly and properly executed; the presence of property or non-property interest in the entities; liability for breach of obligation. In turn, the special features of obligations with the participation of the State of Ukraine is the equality of the state, along with other entities; the object of the obligation is state-owned property; the state acts as a subject of civil liability through its representatives - public authorities; the state of Ukraine is responsible for the violation of obligations based on behavioral guilt that is not characterised by mental behaviour. Such special features of civil obligation with the participation of the State of Ukraine are reflected in a particular type of guilt, international succession, institute of assignment (representation) through public authorities, special regime of property, specific procedure for damages etc. On the basis of certain features, the article defines the notion of civil obligation with the participation of the State of Ukraine, namely, the civil legal relationship in which the State of Ukraine undertakes the obligation to take some action through the state authorities on state-owned property, and other objects; refrain from committing an act in the case provided by law for the benefit of the other party - the creditor, or have the right to demand from others to commit certain actions or to refrain from committing them.

Key words: Civil obligation, public organisation, interest, state property, fault, responsibility.